

**A földtanoktatás a 150 éve indult
Ferenc József Tudományegyetem
Kolozsvárra visszatérte utáni utolsó 5 tanévében**

**The last 5 academic years of Geology education
at the “Ferenc József” University (founded 150 years ago)
after its return to Kolozsvár (now Cluj-Napoca)**

WANEK Ferenc

Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság
wanek.ferenc@gmail.com

Abstract

The article deals with the geology teaching at the “Ferenc József” University (founded in 1872, that was moved to Hungary in 1919 and settled in Szeged), after re-establishing it again at Kolozsvár (now Cluj-Napoca), for another 5 years (1940-1945). The study starts with an outline of the fate of the university teachers after the Romanian authorities took over the institution from Kolozsvár (Cluj-Napoca), dealing with those teachers who came back from Szeged, and with those who remained in place (the new teaching staff was predominantly formed from those), because those who stayed at home (in Romania) and those who left home (to Hungary) had along their careers completely different possibilities. The study also deals with the young people who were included in the university education. The study tries to outline the nature of education and the fate of this teaching staff after the final closure of “Ferenc József” University in 1945.

Kivonat

Az írás az 1872-ben alapított, 1919-ben Magyarországra menekült és Szegeden megtelepedett Ferenc József Tudományegyetemnek a bécsi döntést követően, 5 tanévre, Kolozsvárra visszatérésének időszaka földtanoktatását dolgozza fel. Abból indul ki, hogy felvázolja, mi volt az egyetemi tanerők sorsa a kolozsvári intézménynek a román hatalom általi átvétele után, hiszen az itthon maradottaknak és a távozóknak egészen más lehetőségek mentén alakult a pályájuk, hiszen abból a személyi állományból formálódott túlsúlyban az új oktatói gárda. Bemutatja az egyetemi oktatásba beépülhető fiatalok helyzetét is. Megpróbálja az írás felvázolni az oktatás jellegét, illetve ennek az oktatói gárdának a sorsát az 1945-ös végleges felszámolást követően.

Kulcsszavak: egyetem, oktatás, oktatók, földtan, Kolozsvár, 1940–1945

A kolozsvári modern egyetem 1872-ben indult el, akkor a legkisebb kar (Természettudományi és Matematikai Kar) legkisebb tanszéke a Földtan Tanszék volt [GAÁL 2001]. Ennek történetével már több tanulmányomban foglalkoztam, most csak a legutolsó, összefoglalóra utalok [WANEK 2019].

Azért, az alakulás megértéséhez, annyit összefoglalóan el kell mondani, hogy az első 24 év meghatározó egyénisége KOCH Antal (1843–1927) volt, aki mint kimagasló személyiség és tudós országos, sőt nemzetközi viszonylatban is, hírnevet és rangot szerzett az itteni földtanoktatásnak, illetve mércét teremtett a helyi természettudományi, és az országos földtani kutatás területén egyaránt. KOCH Antal egyik fő érdeme a szakmai sokoldalúság, és az törekvése, hogy tanársegédeit a fedezetlen kutatási területek felé próbálta irányítani [WANEK 2009]. Azonban az őt követő, kiváló közettanász, SZÁDECZKY-KARDOSS Gyula (1860–1935), egyoldalúbb tanszékvezető volt, saját szakterületét támogatta, így a kolozsvári földtanoktatásban a réteg- és őslénytan háttérbe szorult. Igaz, ezzel elérte azt, amit KOCH minden próbálkozása ellenére sem tudott a Vallás és Oktatásügyi Minisztériumnál, azaz az oktatói gárdát szélesíteni [WANEK 2019]. De ebben is a közettani oldal erősödött meg SZENTPÉTERY Zsigmond (1880–1952) személyével, akit előbb tanársegédből adjunktusi rangra emelt, majd mikor az magántanári vizsgát tett, szintén az ásvány–közettani paletta gazdagodott és erősödött. Ezt nem ellensúlyozta kellően az sem, hogy közben egy rétegtan–őslénytan magántanárt is sikerült bevonnia az oktatásba GAÁL István (1872–1956) révén, akit ráadásul a háború kitörése után hadba hívták.

Elenben SZENTPÉTERYt az egyetem utolsó tanévében, mielőtt azt a román Kormányzó Tanács erőszakkal átvette, egyetemi tanári rangra sikerült emelni.

A Trianon utáni időkben a korábban jól képzett, SZÁDECZKY ideje alatt legalább tanársegédi szintig emelkedettek, akik egyetemi karrierre számíthattak, vagy már ebben a keretben működtek, azok előtt két életút adódott: vagy elhagyják Erdélyt, mely esetben fényes szakmai karrier állt előttük, vagy maradnak, de akkor az egyetemi, vagy intézményes kutatás lehetőségétől elzárva, legfeljebb középiskolai tanárok lehetnek.

Vegyük sorra ezeket a személyeket, előbb a távozókat, majd a helyben maradókat.

SZENTPÉTERY Zsigmond a Magyarországra távozást választotta, ami nem meglepő, hiszen Nagykőrös szülőtte volt. Szegeden hamar tanszékvezető professzor lett, ebben a minőségben dolgozott a bécsi döntésig. Akkor visszajött Kolozsvárra, mint az Ásvány-kőzetan Tanszék vezetője. Így, róla még több szó fog esni [LENGYEL 1952].

GAÁL István szintén a kis haza (Ösagárd) területéről származott, tehát ugyanazt választotta, de a Szegedi Egyetemen csak 1924-ig tanított, majd átment Budapestre, a Természettudományi Múzeumba, honnan 10 év után betegnyugdíjba vonult. A második világháború után azonban 1951-ig még tanított öslénytant a Budapesti Tudományegyetemen [SCHRÉTER 1968; BOGSCH 1979].

PAPP Simon (1886–1970) kapnikbányai (partiumi) születésű volt. 1906–1909 közt gyakornok, majd 1909–1911 között volt tanársegéde SZÁDECZKYnek, 1911–1915 között a Selmechányai Bányászati Akadémián volt tanársegéd, majd rövid ideig ismét Kolozsvárt a bányahatóság keretében dolgozott. Mivel az erdélyi földgázkutatásban részt vett, ahol jól bizonyított, a Budapesti minisztériumba hívták, a két világháború között így a magyar szénhidrogénkutatás világhírű szakembereként, fényes szakmai pályát futott be [CSÍKY 1977; PAPP 1999].

FERENCZI István (1890–1966) zalatnai származású volt. 1912–1913 közt gyakornok, majd a kiűzetésig tanársegédként működött Kolozsvárt. Ő még 1918-ban a Magyar Királyi Földtani Intézet szolgálatába, Budapestre távozott. Onnan 1937-ben Szegedre került egyetemi tanárnak (ettől kezdve, 1940-ig, Debrecenben is tanított az egyetemen), és amikor 1940-ben SZENTPÉTERY visszatért Kolozsvárra, a tanszékvezetői tisztséget ő töltötte be [URBACSEK 1986; WANEK 2015].

LENGYEL Endre (1893–1981) Szamosújvár szülőtte. Miután az 1914/1915-ös tanévben volt tanársegéde SZÁDECZKY-KARDOSS Gyulának, behívták katonának, a frontra került, ahol többszöri sebesülése miatt leszázalékolták, így visszatérhetett Kolozsvárra, ahol a tanszék Trianon előtti utolsó évében, ismét tanársegédként működött. Az egyetemen távozott, majd egy év múlva megvédte doktorátusát, így 1924-től 1939-ig adjunktusként, sőt, 1928-tól a közettan magántanáráként oktathatott, nemcsak Szegeden, de meghívták Olaszországba, Catania egyetemére is. 1939-ben nevezték ki professzornak, így tért vissza a kolozsvári egyetemre 1940-ben [JANITSKY 1982; DOBOS, PÓKA 2011].

HOFFER András (1884–1946) Derecske (kis Magyarország) szülőtte, aki még tanársegéd sem volt, csak kétszer is díjazott (mai szóhasználat: diáktudományos dolgozatával), mégis beemelem a példatárba, mert – mint láthatjuk – jellemző arra, miként becsülte meg a két világháború közötti Magyarország a tehetségeket. Ő egy korábbi időszak diákja volt, amikor még nem volt SZÁDECZKYnek lehetősége annyi tanársegédet maga mellett tartani. HOFFER akkor Nagyenyedre jött tanítani. 1913-ban ugyan volt professzora hívta tanársegédnek, de akkor ő a jobban megfizetett székelyudvarhelyi középiskolai tanárságot választotta. 1914-ben kikerült a frontra, ahol fogságba esett. 1920-ban szabadult, s egyenesen Derecskére ment haza. 1921-től Debrecenben lett főgimnáziumi tanár. Mikor 1925-ben megindult a Debreceni Tudományegyetem keretében a Földtan Tanszék, magántanári oklevelet szerzett, s egy év múltán már ott tanított, mint a tanszék első vezetője. 1940-ben, amikor Szegedről az egyetem visszaköltözik Kolozsvárra, áthelyezték Szegedre (de Debrecenben is folytatja munkáját) [SZÉKYNÉ FUCHS 1979; MUDRÁK 2006, 2012].

Most lássuk, az Erdélyben maradottak sorsát.

SZÁDECZKY-KARDOSS Gyula (aki a kis Magyarország É-i részéről, Pusztafaluból származott) volt az egyetlen a Ferenc József tudományegyetem tanárai közül, aki aláírva a még nemzetközileg el nem ismert nagy Romániának a hűségesküvet (mert a gyűjtemények sorsát féltette), a helyben maradási választotta. Ezért utólag, a Szegedi Tudományegyetemen hazaáruhással bélyegezték meg. De itt sem engedték oktatni, bár Ion POPESCU-VOITEȘTI (1876–1944) jóvoltából munkaasztalt a beköltözött Ferdinand Király Egyetemen megtarthatta, fizetését pedig a Román Földtani Intézet biztosította. Egész további tevékenységével az itthon maradottak szolgálatába állt, úgy az Erdélyi Múzeum-Egyesület, az Erdélyi Kárpát Egyesület, mind más civil szervezetek élén [BALOGH 1939].

BALOGH Ernő (1882–1969) Köröskisjenőről indult, SZÁDECZKYnek hosszú ideig (két év kieséssel (1904-től 1914-ig) volt tanársegéde, majd a frontra kerülve fogságba esett, ahonnan kalandos úton menekült, magát zsidó rabbinak álcázva gyalogolt hazáig. Hívták a szegedi egyetemre, de itthon maradt, 1919-ben – rövid ideig – Gyergyószentmiklóson, majd 1920–1940 között Kolozsvárt, a Marianum katolikus

leánylíceumban tanított. Kívül rekedve az intézményes kutatásból, felhagyott laboratóriumot igénylő korábbi kutatási területével (kristálytan), és a szabadon művelhető barlangkutatást választva dolgozott tovább, majd SZÁDECZKY halála után átvette az EME Természettudományi szakosztályának és az EKE-nek a vezetését. 1940-ben (a bécsi döntést követően) került vissza egyetemi oktatásba [CSÍKY 1972; 1972a; 1972b; WANEK 2001; 2013].

Id. XANTUS János (1888–1962) Guraszáda faluból (Marosillye mellől) származott, 1909–1911 között gyakornok, 1911–1913 között tanársegéd volt SZÁDECZKY mellett. 1913-ban MAJLÁTH Gusztáv (1864–1940) püspök hívta meg az akkor alakuló, kolozsvári Marianum katolikus leánylíceum tanárának, majd annak igazgatójaként dolgozott, nyugdíjba vonulásáig [WANEK 2012a; *** 2013].

Konrad MÖCKEL (1892–1965) a Szeben megyei Kispéterfalva evangélikus papjának fiaként került a Ferenc József Tudományegyetemre, ahol SZÁDECZKY professzor mellett volt tanársegéd 1915–1918 között. Miután a románok elfoglalták Erdélyt, pályát váltva, teológiát végzett, és 1927-től Nagypoldon szolgált evangélikus papként. Innen hívták meg a brassói Fekete-templomba szolgálni. Itt később, már a szocializmusban, azzal honorálták, hogy nem csatlakozott a német hitleristákhoz, hogy koholt vádak alapján 1968-ban életfogytiglani börtönre ítélték. A Német Szövetségi Köztársaság a szó szoros értelmében kivásárolta onnan, de Németországba települését követően, már csak három évet tudott életben maradni [VOLKMER 1986; KLEIN 2018].

TÖRÖK Zoltán (1893–1963) Marosvásárhelyről jött a kincses városba az egyetemre. SZÁDECZKY mellett gyakornokoskodott 1915–1917 között, majd behívták katonának, és az olasz fronton szolgált, de mikor a háború végén leszerelt, visszajött tanársegédnek az utolsó kolozsvári tanévre (1918/1919). Amikor az egyetem távozott, ő Erdélyben maradt, itt volt egy ideig bárzongorista, majd középiskolai tanár Déván és Segesváron. Ez utóbbi helyen, a környék földtanát kutatta, de külső megbízatásokat is kapott a Román Földtani Intézettől, földtani térképezésre a Kelemen-havasokban. A bécsi döntés után rögtön átköltözött Kolozsvárra, ahol ismét bekapcsolódhatott az egyetemi oktatásba [SZÉKINÉ FUX 1963; WANEK 2001].

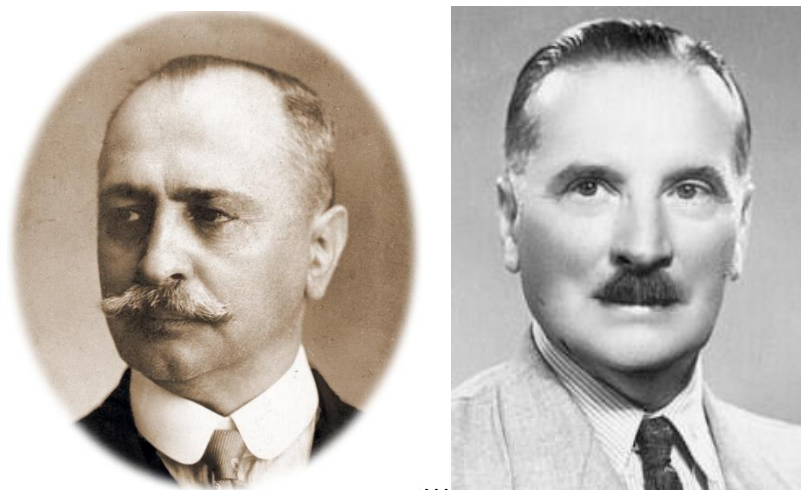
A tordai születésű TULOGDY János (1891–1979) csak gyakornoki rangig emelkedhetett (1912–1914), mert behívták katonának, s az olasz fronton harcolt (1914–1918), ahol megsebesült, ami miatt még két évig kórházi kezelésben részesült. A két világháború között egykori iskolájában, a kolozsvári Református Fiúgimnáziumban tanította a földrajzot 1945-ig, de 1940–1944 között, ezzel párhuzamosan, a visszatért Ferenc József Tudományegyetemen is tanított [AJTAY 1991].

Részletesen kitértem ezeknek a Kolozsvárt végzett vagy oktatott embereknek 1918–1940 közötti életútjaiknak a bemutatására, hogy lássuk, a kétféle választást követően, mennyire eltérő pályáról kerültek vissza (vagy nem) az alma mater kebelében tanítani 1940 után.

Akik visszajöttek Szegedről, mint tanárok: SZENTPÉTERY Zsigmond, LENGYEL Endre és FERENCZI István. De jött Magyarországról, a partiumi kötődésű, de Budapesten nevelkedett és Bécs és Zürich egyetemén képzett, rendkívüli képességű fiatal TELEKI Géza (1911–1983) is. Akik Erdélyben maradtak és beépültek 1940 után az egyetemi oktatásba tanárként: BALOGH Ernő, TÖRÖK Zoltán és TULOGDY János voltak.

SZENTPÉTERY Zsigmond (1. ábra), amint már írtam fennebb, 1940 októberében visszatért, és felkészültsége, rátermettsége alapján jogosan vezethette most már az Ásvány–közetan Tanszéket, miután itt, a kolozsvári román egyetemen is, már elkülönült az a Földtan Tanszéktől. Azonban, mint SZÁDECZKY-KARDOSS Gyula leghívebb (egyben legavatottabb) tanítványa, továbbra is rányomta bélyegét az itteni oktatás arcélére a közettani túlsúly, mivel tőle függött az egész szak itteni újbóli berendezése, de erről még szó lesz. SZENTPÉTERY ebben az időszakban inkább az ásványtant (és kristálytant) tanította [WANEK 2022a].

SZENTPÉTERY az endogén közettan előadásokra (és kirándulásokra) LENGYEL Endrét (2. ábra) – akit akkor nevezték ki nyilvános rendes egyetemi tanárnak a Budapesti Tanárképző Főiskolára –, hívta meg, mint rendkívüli egyetemi tanárt. Magmás és metamorf közettanban volt képzett ő is. Ittléte alatt, a Magyar Királyi Földtani Intézet megbízásából, az Ávas-hegységben földtani térképezést is folytatott. Kevés Erdéllyel kapcsolatos közleményeinek egyike is ehhez kötődik [JANITSKY 1982; DOBOS, PÓKA 2011].

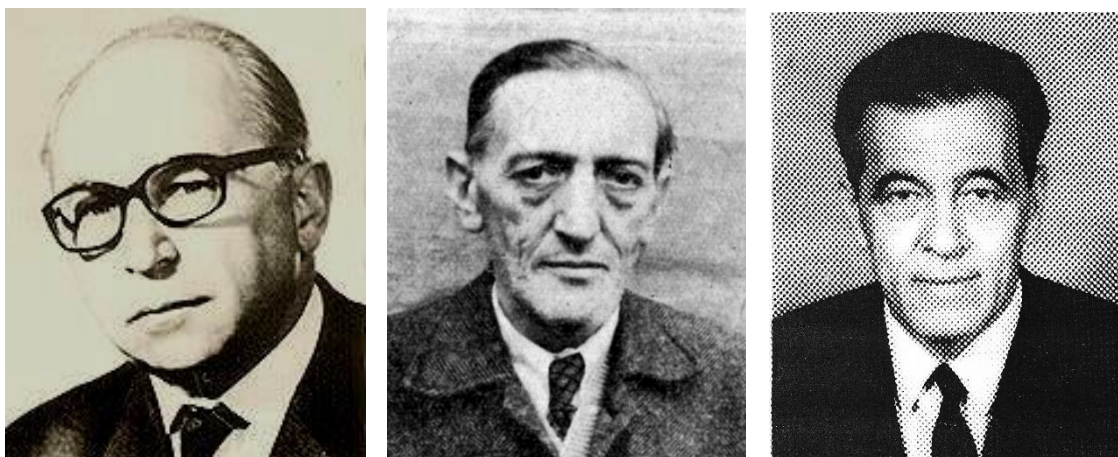
1–2 ábra. SZENTPÉTERI Zsigmond és LENGYEL Endre

Tanársegédek az ásványtan tanszéken:

A kolozsvári születésű, de az egyetemet Szegeden éppen akkor végző fiatal, SZŐKEFALVI NAGY Zoltán (1916–1980) (3. ábra), aki gyakornokként jött át, és itt kapott tanársegédi kinevezést. 1942-ben átmeg a nagyváradi hadapródiskolába tanítani [MARKÓ VI. 2007].

IMRE József személyének azonosságáról keveset tudunk. Annyi biztos, hogy párhuzamosan, a Kolozsvári Mezőgazdasági Főiskolán is működött, mint tanársegéd – annak az intézetnek a folyóiratában közölte doktori dolgozatát, az Erdélyi-medence talajcsúszásairól. Későbbi pályájáról semmit nem tudunk [WANEK 2022a]. (Nem tévesztendő össze a később a Bolyai Tudományegyetem tanszékén működött IMREH Józseffel.)

TÖRÖK Zoltán (4. ábra) amint már láttuk, a bécsi döntést követően, Segesvárról Kolozsvárra jött, ahol előbb a román liceum igazgatójává nevezték ki, majd ezzel párhuzamosan, mint tanársegéd működött SZENTPÉTERY mellett, az 1941/1942-es tanévtől kezdve, három tanéven át, végül az utolsóban (1944/1945), már megkapta a nyilvános rendkívüli egyetemi tanári címet [SZÉKINÉ FUX 1963; WANEK 2001; 2022a].

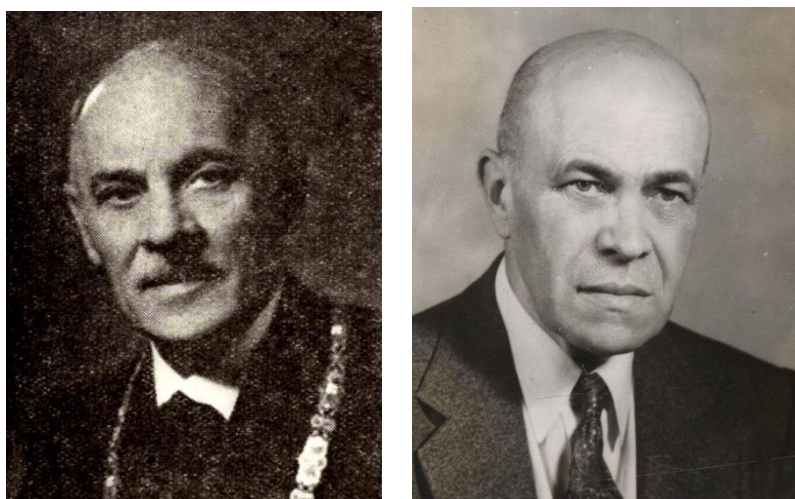
3–5 ábra. SZŐKEFALVI NAGY Zoltán, TÖRÖK Zoltán és TREIBER János

TREIBER János (1913–1975) (5. ábra), aki 1933–1937 között tanult a Ferdinand Tudományegyetemen, de azt katonai szolgálat miatt meg kellett szakítania, így azt a Ferenc József Tudományegyetemen fejezte be 1941-ben, 1943-ban kapta meg tanársegédi kinevezését SZENTPÉTERY Zsigmond mellé [MÉSZÁROS 1976; WANEK 2001; 2022a].

Az a tény, hogy a Földtan Tanszék élére BALOGH Ernőt (6. ábra) nevezték ki tanszékvezető tanárnak, az őslénytan és rétegtan szempontjából nem volt a legegyszerűsebb döntés, hiszen a kezdetben kristálytan felé irányult figyelmű, de erős kutatói motivációjú ember, 1919 után elsősorban barlangkutatással foglalkozott (és mint földrajzi dokumentáló fotográfus is kiváló alkotott), az őslénytan felé azonban csak néhány barlangi

csontlelet révén nyitott, így öröklődött az őslénytani-rétegtani lemaradás a visszatért egyetem földtani képzésében. Az űrt a segédszemélyzete sem tudta pótolni. BALOGH Ernő oktatta évente az első félévben a *Földünk kezdő és őskora* nevű tantárgyat, melyhez egy *Őslénytani bevezető* is társult, míg a második félévben *Földünk ó-, közép- és újkorát*.

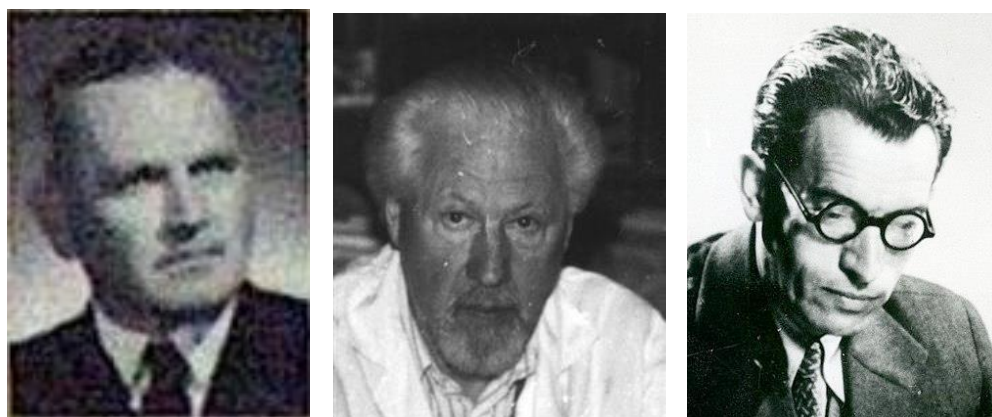
FERENCZI István (7. ábra) került elsősorban mellé, mint az általános földtan magántanára – amellet, hogy 1940-től a Szegedi Tudományegyetem Földtan Tanszékének vezetője lett (sőt, az 1944/1945-ös tanévben a Természettudományi Kar dékánja volt). Az idejövetele előtti munkássága elsősorban általános földtani, vízföldtani jellegű volt. 1940–1944 között az Iparügyi Minisztérium megbízatásában dolgozott Szilágymegyeben is, földtani térképezés és geotechnikai szakvéleményezés terén [URBACSEK 1986].

6–7 ábra. BALOGH Ernő és FERENCZI István

Tanársegédként GRIGERCSIK Endre (1913–1976) (8. ábra) került melléjük Szegedről, aki mind az 5 tanévet végigdolgozta Kolozsvárt. Közölt tudományos dolgozatairól nem tudok. Az egyetem 1945-ös megszűntekor visszament Szegedre.

Mellette alkalmazták előbb díjtalan tanársegédként FUCHS Hermant (1915–1996) (9. ábra), az 1942/1943-as tanévtől kezdve. Ő a Ferdinánd Király Tudományegyetemet végezte 1936-ban. 1937 és 1940 között a Tanárképző Főiskolán természetrajz fő-, fizika-kémia mellékszakos, ösztöndíjas hallgató volt. 1941-ben az Unitárius Pedagógiai Szemináriumot végezte, 1942-ben a Ferenc József Tudományegyetemen földrajzból abszolutóriumot szerzett. Akkor itt, 1941 és 1942 közt, BALOGH Ernő mellett gyakornokoskodott a Földtan Tanszéken. Furcsa mód, de a mineralógusként ismert BALOGH professzor indította el az őslénytan rögös útjain [AJTAY 1993; WANEK 2001].

8–10. ábra. GRIGERCSIK Endre, FUCHS Herman és ifj, XÁNTUS János

Volt ennek az időszaknak még egy sajátos földtani oktatása a Ferenc József Tudományegyetem keretein belül (de az említett két tanszéken kívül), mégpedig a Közgazdaságtan Karon, ahová TELEKI Gézát (11. ábra) nevezték ki egyetemi tanárnak, hogy gazdaságföldtant tanítson. A jól képzett (korábban a Földtani

Intézet keretében működött 1937-től), alig 29 éves professzor, kiválóan eleget tett ennek a feladatnak, 1944-ig. Akkor – átmenetileg – politikai pályára lépett, mivel HORTHY Miklós megbízásából részt vett abban a küldöttségben, mely Moszkvában tárgyalt a szovjetekkel, Magyarország kiugrásáról a német kötelékből (mint tudjuk, elkéstek). 1942-ben kiadta kurzusát is, *Általános gazdasági geológia* címen [RÓNAI 1989; WANEK 2022a].

11–12. ábra. TELEKI Géza és TULOGDY János

Egyik asszisztense TULOGDY János (12. ábra) lett, aki egyidejűleg a Földrajz Tanszék keretében működő (erősen földtani vonzatú) tantárgy, a földfelszíналaktan professzora, PRINZ Gyula (1882–1973) mellett, magántanárként, *Erdély alaktana* tantárgyat is előadta. 1944-ben, amikor TELEKI diplomáciai küldetésbe ment, az ő tantárgyát is átvette [AJTAY 1991; WANEK 2001; 2022a].

Ifj. XÁNTUS János (1917–1982) (10. ábra), aki 1938-ben végzett a Ferdinand Király Tudományegyetem a Természettudományi Karán, majd az Országos Természetvédelmi Bizottság titkáráként tevékenykedett, 1942-ben lett TELEKI Géza tanársegéde [AJTAY 1992; WANEK 2022a].

A Ferenc József Tudományegyetem működését az ideiglenes észak-erdélyi szovjet kormányzáság működni hagyta, így a tanévet még befejezhatték 1945-ben, de azután azt felszámolták. Még abban az évben, királyi rendelettel, létre jött az Állami Magyar Tannyelvű Tudományegyetem, mely egy év után felvette a *Bolyai* nevet. Az új magyar egyetem megszervezésébe a nem magyar állampolgárságú egyetemi tanárokat (bár néhány évig még hagyták őket tanítani – ha maradtak –) nem vonták be, így BALOGH Ernő lett a természettudományok terén a kulcsembere, de ez már egy másik történet [WANEK 2001].

De lássuk, mi lett az 1940–1945 között oktató tanerők további sorsa:

SZENTPÉTERY Zsigmond visszament Magyarországra, ahol Budapesten, a Nemzeti Múzeum Természettudományi osztályán dolgozott, haláláig [LENGYEL 1952].

LENGYEL Endre szintén Magyarországra, a Földtani Intézet kereteibe vonult vissza, ott dolgozott 1963-as nyugdíjazásáig [DOBOS, PÓKA 2011].

FERENCZI Istvánt a második világháború vége nyugatra sodorta, így a Müncheni Földtani Intézetnél dolgozott, majd az Egyesült Államokba távozott, ahol előbb kutatóként dolgozott a Virgíniai Állami Egyetemen, majd 1955-től az Észak-Karolinai Állami Műegyetemen [URBACSEK 1986].

TELEKI Géza 1945 nyaráig intenzíven politizált, majd őszől ismét a felsőfokú oktatásba tért vissza, a József Nádor Műszaki és Gazdasági Egyetemen. 1948-ban, a koncepciós perek reális veszélyében az Amerikai Egyesült Államokba emigrált, ahol különböző egyetemeken kutatott és oktatott 1977-es nyugdíjazásáig [RÓNAI 1989].

SZŐKEFALVI NAGY Zoltán további pályáján (előbb középiskolai tanár, majd haláláig, az Egri Tanárképző főiskola vegytan tanszékvezető professzoraként) lassan áttért az ásvány–kőzettanról a kémiára, majd annak magyarországi története feltárásában lett meghatározó személyiség [MARKÓ VI. 2007].

GRIGERCSIK Endre Szegedre tért vissza, ahol a közoktatásban, nagy elismeréssel övezett középiskolai tanárként folytatta életét [WANEK 2022a].

IMRE József sorsáról egyelőre semmit nem tudunk.

BALOGH Ernő a Bolyai Tudományegyetem ikonikus tanára lett, volt dékán, tanszékvezető, nyilván, visszatérve eredeti orientációjához, az Ásvány–közettan Tanszéken oktatva, a Bolyai Tudományegyetem 1959-es felszámolásáig, amikor nyugdíjazták [WANEK 2001].

TÖRÖK Zoltán került a Bolyai Tudományegyetemen a Földtan–Öslénytan Intézet élére (1947-től a Természettudományi Kar dékánja lett), általános földtant, rétegtant (az öslénytan alapjaival), teleptant és bányaföldtant oktatott, azonban tantárgyait folyamatosan átadta a fiatalabbaknak, végül 1955-ben átment a Földrajz Tanszékre, ahol a *Kontinensek földrajza* kurzust tartotta, az 1959-es felszámolásig, amikor őt is nyugdíjazták [WANEK 2001].

TULOGDY János 1945-től a Bolyai Tudományegyetem Földrajz Tanszékének vezetőjeként oktatott, szintén 1959-ig, amikor másik két említett kollégájával, őt is nyugdíjazták [AJTAY 1991].

TREIBER János a Bolyai Tudományegyetem indulásakor, BALOGH Ernő tanársegéde volt, de 1847-ben adjunktussá léptették elő, ettől kezdve a közettani előadásokat ő tartotta. Még a Bolyai Egyetemen megszerezte az előadótanári kinevezését, de ezzel maradt a kényszerrel egyesített Babeş–Bolyai Tudományegyetemen, haláláig [WANEK 2001].

FUCHS Herman TÖRÖK Zoltán mellett lett tanársegéd a Bolyai Egyetemen, ahol 1949-től adjunktusként, az öslénytan előadója lett. Ebben a minőségben került át a Babeş–Bolyai Tudományegyetemre, ahol 1972-ben (mivel a diákoknak beszélt a 100 éves magyar egyetemről), eltiltották a oktatástól, és kutatóként dolgozott még 2 évet a tanszéken, miután nyugdíjazták [WANEK 2001].

Ifj. XÁNTUS Jánost megbízhatatlannak tartották, így kikerült a felsőfokú oktatásból, és középiskolai tanárként folytatta életét, de nagyon nagy hatású tudománynpszerűsítő íróvá vált [AJTAY 1992].

Irodalom:

- AJTAY Ferenc László 1991: Száz éve született Tulogdi János (1891–1979), *Földrajzi Múzeumi Tanulmányok*, **10**. 3–8, Érd.
- AJTAY Ferenc 1992: Xántus János, *Természettudományi közlemények / A Természet Világa*, **123/11**. 523–524, Budapest.
- AJTAY Ferenc 1993: Erdély fáradhatatlan öslénybúvája, *Természettudományi közlemények / A Természet Világa*, **124/9**. 406, Budapest.
- BALOGH Ernő 1936: Dr. Szádeczky-Kardoss Gyula 1850–1935, *Erdélyi tudományos füzetek*, **83**. 18 p. Kolozsvár. Világhálón: <http://mek.oszk.hu/09200/09213/index.phtml#>
- BOGSCH László 1979: Száz éve született Gaál István, *Földtani Tudománytörténeti Évkönyv*, **7**. (1978) 119–125, Budapest. Világhálón: <https://epa.oszk.hu/03200/03205/00007/pdf/>
- CSÍKY Gábor 1972: Balogh Ernő élete és munkássága, *Földtani közlöny*, **102/1**. 141–145, Budapest. Világhálón: <https://epa.oszk.hu/01600/01635/00199/pdf/>
- CSIKY Gábor 1972a: Balogh Ernő professzor emlékezete, *Karszt- és barlangkutatás*, **7**. 9–14. Budapest. Világhálón: http://www.barlang.hu/pages/hires/balogh_erno.htm
- CSIKY Gábor 1972b: Két erdélyi magyar geológus emlékezete, *Földtani tudománytörténeti évkönyv*, **I**. 23–32, Budapest. Pe internet: http://epa.oszk.hu/pdf/EPA03205_foldt_tudort_evkonyv_1972_01_23-32.pdf
- CSÍKY Gábor 1977: Emlékezés Papp Simonra és Pávay Vajna Ferencre, *Földtani Tudománytörténeti Évkönyv*, **5**. (1976) 49–51, Budapest. Világhálón: <https://epa.oszk.hu/03200/03205/00005/pdf/>
- DOBOS Irma, PÓKA Teréz 2011: Évfordulós megemlékezés Dr. LENGYEL Endréről (1893–1981), *Földtani közlöny*, **141/4**. 415–420, Budapest. Világhálón: <https://epa.oszk.hu/01600/01635/00338/pdf/>
- GAAL György 2001: *Egyetem a Farkas utcában* (A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem előzményei, korszakai és vonzatai), Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság, 132 p. Kolozsvár. Világhálón: <https://mek.oszk.hu/01800/01864/>
- JANTSKY Béla 1982: Dr. Lengyel Endre emlékezete (1895–1981), *Földtani közlöny*, **112/4**. 329–320, Budapest. Világhálón: <https://epa.oszk.hu/01600/01635/00238/pdf/>
- KLEIN, Christoph 2018: Dr. Konrad Möckel als Pfarrer und Theologe in schweren Zeiten, *Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien*, 27. Julie 2018. Világhálón: <https://adz.ro/karpatenrundschaue/artikel-karpatenrundschaue/artikel/dr-konrad-moeckel-als-pfarrer-und-theologe-in-schweren-zeiten>
- LENGYEL Endre 1952: Emlékezés Szentpétery Zsigmondra, *Földtani közlöny*, **82/4–6**. 113–118, Budapest. Világhálón: <https://epa.oszk.hu/01600/01635/00442/pdf/>
- MARKÓ László [szerk.] 2002–2007: *Új magyar életrajzi lexikon*, **I–VI**. Helikon Kiadó, 1198; 1206; 1275; 1219; 1333; 1528 p. Budapest.
- MÉSZÁROS, Nicolae 1976: Conferențiarul dr. Ioan Treiber (1913–1975). *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, ser. Geologia–Geographia*, **XXI**. 77–78 Cluj-Napoca.
- MUDRÁK József 2006: Az Ásvány–földtani Intézet története 1949-ig, *Acta GGM Debrecina, Series Geology, Geomorphology, Physical Geography*, **1**. 8–11, Debrecen. Világhálón: <http://real.mtak.hu/4285/>
- MUDRÁK József 2012: Dr. Hoffer András, in: NYÍRKOS Tibor [edit.]: *Pedagógusok arcképcsarnoka*, **XI**. Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület, 119–121, Debrecen. Világhálón: <http://www.kspe.hu/pedagogus-arckepcsarnok>

- PAPP Simon 1996 [reeditat în 2000]: *Életem*, Magyar Olajipari Múzeum, 352 p. Zalaegerszeg.
- RÓNAI András 1989: Teleki Géza (1911–1983), *Földrajzi Múzeumi Tanulmányok*, 7. 65–66, Erd. Világhálón: https://library.hungaricana.hu/hu/view/SZAK_FOLD_Fmt_07_1989/?pg=67&layout=s
- SZÉKYNÉ FUX Vilma 1963: Török Zoltán emlékezete, *Földtani közlöny*, 93/4. 486–488, Budapest. Világhálón: <https://epa.oszk.hu/01600/01635/00167/pdf/>
- SZÉKYNÉ FUX Vilma 1979: Harminc éve hunyt el Hoffer András, *Földtani Tudománytörténeti Évkönyv*, 7. 17–28, Budapest. Világhálón: <https://epa.oszk.hu/03200/03205/00007/pdf/>
- URBACSEK János 1986: Dr. Ferenczi István emlékezete, *Földtani közlöny*, 116/1. 75–78, Budapest. Világhálón: <https://epa.oszk.hu/01600/01635/00250/pdf/>
- VOLKMER, Günter 1986: Konrad Möckel als Naturwissenschaftler, *Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde*, IX/2. 167–173, Heidelberg.
- WANEK Ferenc 2001: Bolyai Tudományegyetem: a földtanoktatás története, in: DÁNÉ Tibor, EGYED Ákos, SIPOS Gábor, WOLF Rudolf [szerk.]: *Kolozsvár 1000 éve*, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 346–375, Kolozsvár. Világhálón: <http://mek.niif.hu/02600/02659/02659.pdf>
- WANEK Ferenc 2003: Török Zoltán (Marosvásárhely, 1893. november 23.–1963. április 12. Kolozsvár), *Török Zoltán Emlékkonferencia, Kolozsvár, 2003. november 22.* Bolyai Társaság–Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság, 7–8, Kolozsvár.
- WANEK Ferenc 2008: Tulogdy János és a földtan, in: NAGY Arisztid, BULBUK Jenő [edit.]: *Tiszteletkötet nemzedékek mentorának, a jeles természettudós, Tulogdy János emlékezetére*, Magyar Földrajzi Társaság, 25–29, Budapest–Kolozsvár.
- WANEK Ferenc 2009: Koch Antal, in: KOVÁCS KISS Gyöngy [edit.]: *Hivatás és tudomány. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiemelkedő személyiségei*, 283–339, EME, Kolozsvár. Világhálón: <http://eda.eme.ro/handle/10598/15465>
- WANEK Ferenc 2011: Tulogdy János 120 éve született, *Erdély. Turistasági, fürdőügyi és néprajzi folyóirat*, új sor. 35. (2011/9.) A Szabadság melléklete (Erdély tájain), XXIII/228. (2011. október 1.), 6, Kolozsvár. Világhálón: <http://www.szabadsag.ro/szabadsag/servlet/szabadsag/template/archive%2CPArchiveArticleSelectedScreen.vm/id/63813/year/2011/month/9/day/1/web/0/quick/0/ynews/0/mainarticle/false>
- WANEK Ferenc 2012: Szentpétery Zsigmond, in: Erdélyi tudománytörténeti évfordulók, 2012. március–április (földtan–bányászat), *EMT tájékoztató, az erdélyi magyar műszaki tudományos társaság hírlevele*, XXIII/3–4. 5, Kolozsvár. Világhálón: <https://emt.ro/kiadvanyok/emt-tajekoztato/archivum>
- WANEK Ferenc 2012a: id. Xántus János, in: Erdélyi tudománytörténeti évfordulók, 2012. november–december (földtan–bányászat), *EMT tájékoztató, az erdélyi magyar műszaki tudományos társaság hírlevele*, XXIII/11–12. 4, Kolozsvár. Világhálón: <https://emt.ro/kiadvanyok/emt-tajekoztato/archivum>
- WANEK Ferenc 2013: A 130 éve született Balogh Ernő életpályája és munkássága, VI. Tudomány- és Ipartörténeti Konferencia, Szatmárnémeti 2013. június 27–30. Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság, 169–171, Kolozsvár.
- WANEK Ferenc 2015: Ferenczi István és Marosi Pál élete és munkássága, in: WANEK Ferenc [edit.]: *Marosi Pál–Ferenczi István Emlékkonferencia, Kolozsvár 2015. december 12. Programfüzet*, Kolozsvári Akadémiai Bizottság, 7–9, Kolozsvár.
- WANEK Ferenc 2019: A földtan oktatói és azok tanársegédei a Kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen, in: BUDAI Tamás, PALOTÁS Klára, PIROS Olga [edit.]: *Földtani és Geofizikai Vándorgyűlés az évfordulók fényében, Balatonfüred, 2019. október 3–5, Előadás-kivonatok, kirándulásvezető*, Magyarhoni Földtani Társulat–Magyar Geofizikusok Egyesülete, Budapest, 55–56. o. Világhálón: https://foldtan.hu/hu/foldtudomanyi_vandorgyules_2019 [vezi: Kivonat/kiadvány]
- WANEK Ferenc 2022: Az Ásvány és földtan Tanítása, in: ANTAL Tamás, VAJDA Tamás [szerk.]: *A Szegedi Tudományegyetem és elődei története. II. Rész. A kolozsvári egyetem története az alapítástól a szegedi újrakezdésig 1872–1921*, Szegedi Egyetemi Kiadó, 370–381, Szeged.
- WANEK Ferenc 2022a: *Dascălii învățământului maghiar de geologie de la Universitatea Ferenc József din Cluj*, kézirat.
- *** 2013: Xántus János, in: DIÓS István, VICZIÁN János [főszerk.] *Magyar katolikus lexikon*, Szent István Társulat, XVI. 1030 o. Budapest. Világhálón: lexikon.katolikus.hu/X/Xántus.html